

Rapport över antikvarisk medverkan och Arkeologisk slutundersökning längs E4 Ullånger-Docksta

Raä: 9 gravfält, Raä 222 kokgrop, Raä 211 och 225 färdväg
Fastigheter: Sjöland 6:1, Skoved 5:1, 2:1 och 3:2
Vibyggerå socken, Ångermanland, Kramfors kommun, Västernorrlands län

Maria Lindeberg och David Loeffler
Rapportnummer 2018:5

Rapport över antikvarisk medverkan och Arkeologisk slutundersökning
längs E4 Ullånger-Docksta. Murberget Läns museet Västernorrland,
Rapport nr 2018:5

Raä: 9 gravfält
Raä 222 kokgrop
Raä 211 och 225 färdväg
Socken: Vibyggerå
Landskap: Ångermanland
Kommun: Kramfors
Län: Västernorrland

Maria Lindeberg och David Loeffler

ISSN 2000-0111

© 2018 Läns museet Västernorrland, Härnösand

Omslagsbild: Kokgropen Raä 222 Vibyggerå

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	5
Sammanfattning	6
Inledning	5
Syfte.....	6
Områdesbeskrivning	6
Tidigare antikvarisk verksamhet.....	6
Resultat	7
Sammanfattning av resultaten	11
Referenser	14
Publikationer och rapporter	14
Historiskt kartmaterial	14
Internet.....	15
Tekniska och administrativa uppgifter	16
Bilagor	19
Bilaga 1. Beskrivningar samt plan och profilritningar.....	19
Bilaga 2. C14 analys	18
Bilaga 2. Fotoförteckning	17
Bilaga 4. Fotografier	22

Sammanfattning

Inför Trafikverkets planer att bygga en gång- och cykelväg mellan Docksta och Ullånger i Ullångers och Vibyggerå socknar, Ångermanland, Kramfors kommun i Västernorrlands län beslutade Länsstyrelsen i Västernorrland 2017 att följande antikvariska åtgärder skulle verkställas:

- 1) Att i samverkan med Trafikverket upprätta en skyddszon kring rösegravfältet **Vibyggerå 9** för att undvika skador på fornlämningen vid kommande vägarbete.
- 2) Att genomföra en provundersökning och en tilläggsdokumentation av **Vibyggerå 211** färdväg/hålväg.
- 3) Att genomföra en provundersökning och dokumentation av gropen **Vibyggerå 222** i syfte att klargöra dess konstruktion, funktion och datering.
- 4) Att genomföra en provundersökning och en tilläggsdokumentation av **Vibyggerå 225** färdväg/hålväg.

Vibyggerå 9 rösegavfält. En skyddszon kring gravfältet upprättades tillsammans med Trafikverkets representant i syfte att freda den från skador inför byggnation av den planerade gång- och cykelvägen.

Vibyggerå 211 bruksväg/stig. Ett profilschakt togs upp genom anläggningen som visade ett jordlager bestående av utrasade schaktrester efter en bruksväg som längre mot öster ansluter till en mer välbevarad sådan. I väst övergår bruksvägen till att vara en tämligen sentida stig.

Vibyggerå 222 kokgrop. Grop av okänd art visade sig vara en kokgropsanläggning från förromersk järnålder.

Vibyggerå 255 stig, ställvis hålvägsliknande. Ett profilschakt togs upp genom anläggningen som visade ett omrört jordlager som indikerar att den inte är ålderdomlig. Det historiska kartmaterialet visar att området använts som betesmark redan på 1700-talet och stigen kan ha tillkommit i samband med detta, alternativt långt senare.

Figur 1. En skyddszon markerad med stakkäppar försedda med fornminnesband upprättades kring Vibyggerå 9, inför byggande av en gång- och cykelväg i sluttningen nedanför rösegravfältet. I mitten av bildens bakgrund syns en av rösegravarna.

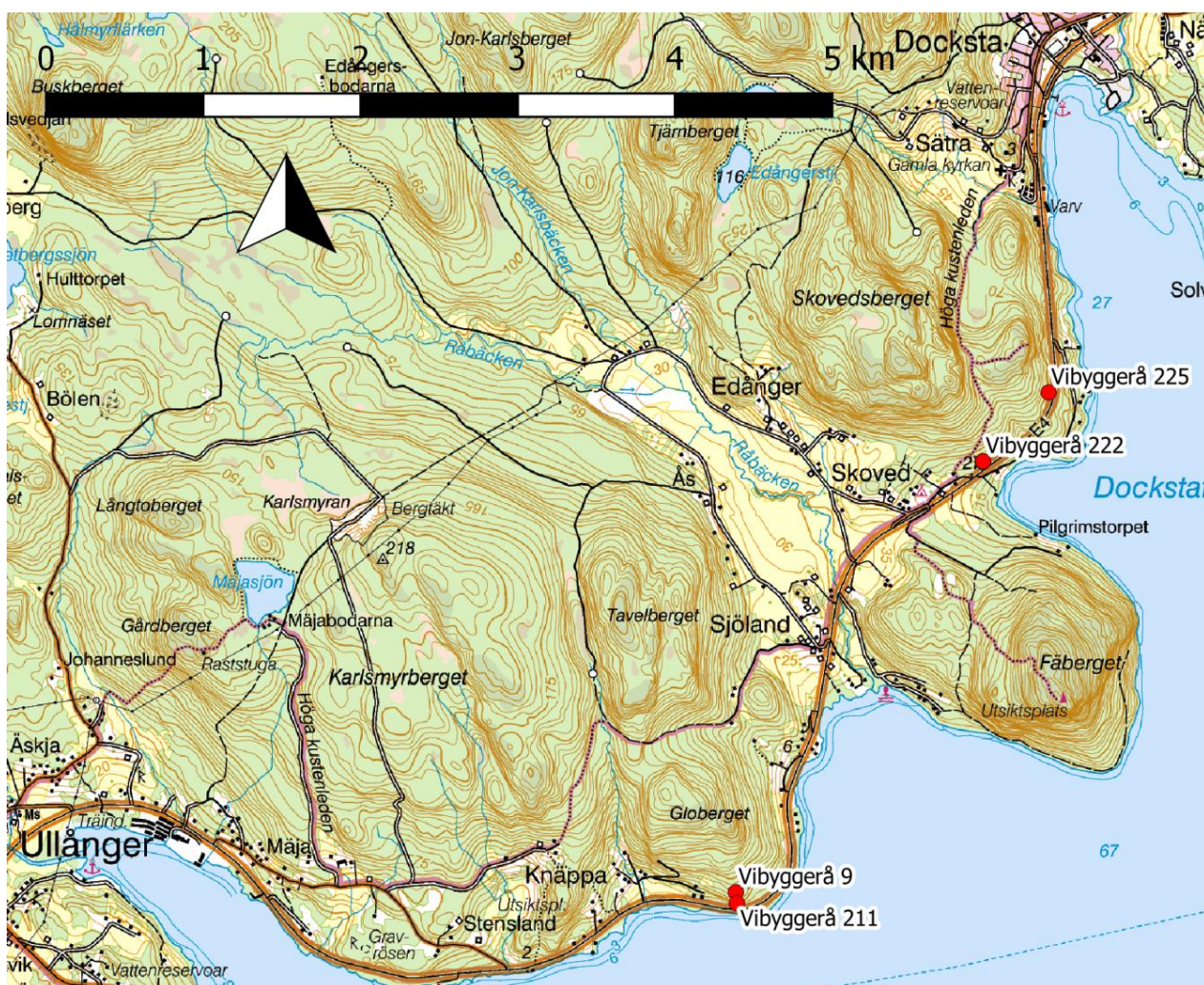

Figur 2. Rester efter en sentida bruksväg/vägbank, ställvis kantad med dräneringsdike, som i väst anslutar sig till Vibyggerå 211 bruksväg/stig. Foto från väster, sett mot öst.

Inledning

Inför Trafikverkets planer att bygga en gång- och cykelväg mellan Docksta och Ullånger i Ullångers och Vibyggerå socknar, Ångermanland, Kramfors kommun i Västernorrlands län beslutade Västernorrlands Länsstyrelse 2013 att en arkeologisk utredning steg 1 och 2 skulle genomföras. Utredningen verkställdes 2013 och 2014 av konsultgruppen Landskapsarkeologerna. Inom och i närheten av utredningsområdet har 16 tidigare registrerade lokaler besiktats och vid behov fått en ny beskrivning eller tillägg till befintlig beskrivning. Dessutom registrerades 49 nya lokaler varav 40 har anmälts till FMIS. Utöver detta genomfördes en mängd schaktkontroller samt en begränsad provundersökning på ett objekt, LK 2013:717, sedermera Vibyggerå Raä 222 (Berg Nilsson et.al. 2014).

Utifrån utredningens resultat beslutade Länsstyrelsen att en skyddszon skulle upprättas kring en av de tidigare registrerade lokalerna (Vibyggerå 9, rösegravfält) och att tre av de nyupptäckta lokalerna skulle delundersökas (Vibyggerå 211, 222 och 225).

Figur 3. Översiktskarta som visar de fyra lokaler (rödmarkering) som berörs av de antikvariska och arkeologiska åtgärder som Länsstyrelsen har beslutat om i samband med planerna att anlägga en gång- och cykelväg mellan Ullånger och Docksta. Skala 1:50 000. Underlag till kartan © Lantmäteriet diarienummer i2018/90

Syfte

Utifrån utredningens resultat beslutade Länsstyrelsen att följande antikvariska och arkeologiska åtgärder skulle genomföras:

- 1) Att i samverkan med Trafikverkets representant upprätta en skyddszon kring rösegravfältet Vibyggerå Raä 9 för att undvika skador på fornlämningen vid kommande vägarbete.
- 2) Att genomföra en provundersökning och en tilläggsdokumentation av färdvägen Vibyggerå Raä 211.
- 3) Att genomföra en provundersökning och dokumentation av gropan Vibyggerå Raä 222 i syfte att klargöra dess konstruktion, funktion och datering.
- 4) Att genomföra en provundersökning och en tilläggsdokumentation av färdvägen Vibyggerå Raä 225.

Landskapsarkeologerna Inv. nr.	Raä/FMIS inv. nr.	Typ	Antikvariska bedömning
---	Vibyggerå Raä 9	Grävfält	Fornlämning
LK 2013:682	Vibyggerå Raä 211	Färdväg/hålväg	Fornlämning
LK 2013:717	Vibyggerå Raä 222	Grop	Fornlämning
LK 2013:734	Vibyggerå Raä 225	Färdväg/hålväg	Fornlämning

Tabell 1. Tabell över de lokaler och anläggningar som berörs av de antikvariska och arkeologiska åtgärder som Länsstyrelsen har beställt i samband med planerna att bygga en gång- och cykelväg mellan Ullånger och Docksta.

Områdesbeskrivning

Alla fyra lokaler ligger i höglänt kuperad terräng med utsikt mot Ullångersfjärden respektive Dockstafjärden, samt intill och väster om europavägen E4. Markbeskaffenheten är huvudsakligen stenig morän, ibland med inslag av större stenblock och/eller hållmark. Området är skogsbeklätt med gran, tall och/eller björk.

Tidigare antikvarisk verksamhet

Av de fyra berörda lokalerna är det endast rösegravfältet Vibyggerå 9 som tidigare var känt och dokumenterat, bl.a. av Karl Sidenblad (1869 & 1885-1887), Eskil Olsson (1908; 1914-1915) och genom Riksantikvarieämbetes första- och andragångsinventeringar 1962 respektive 1989. De andra tre lokalerna framkom först genom utredningen 2013 (Berg Nilsson et.al. 2014:11ff).

Resultat

Vibyggerå 9 rösegravfält

Tillsammans med Trafikverkets representant upprättades en skyddszon kring den del av gravfältets yttergräns som är vänd mot den planerade gång- och cykelvägen, samt därmed även mot byggarbetsplatsen. Skyddszonen markerades med stakkäppar försedda med fornlämningsband på ett avstånd mellan 15-30 meter från gravfältets sydvästra sida och mellan 15-20 meter från gravfältets södra och sydöstra sida (figur 1). Det kortare avståndet motiverades då delar av gravfältet är beläget på en mindre höjklack av hållmark, som mot syd och sydöst består av en närmast lodrätt till brantvinklad bergvägg.

Vibyggerå 9. Gravfält. Gravfält, ca 95x20-45 m (NV-SÖ), bestående av 9 fornlämningar. Dessa utgörs av 5 runda rösen, 2 långrösen samt 2 närmast rektangulära stensättningar. De runda rösen är 7 respektive 10 m diam och 0,5-1 m h. Stenarna är 0,2-0,5 m st. Långrösen är 10x5m (NNV-SSÖ) respektive 20x5 m (ÖSÖ-VNV) och 0,5 m h. Stenarna är 0,2-0,5 m st. De närmast rektangulära stensättningarna är 6x4 m (NÖ-SV), 10x5 m (Ö- V) och 5x2 m (NÖ-SV) samt 0,2 m h. Fyllning av 0,2-0,5 m st stenar. Samtliga något odistinkta i formen. Flertalet av gravarna har en eller flera upplockade gropar. Gravfältet ansluter i NV till ett område som verkar stenröjt, med antydning till terrasser i S-SV-sluttningarna. Gammal odling?

Vibyggerå 211. Färdväg. Hålväg, ca 120 m l (Ö-V), ca 0,3-1 m br och 0,1-0,2 m dj, byggd på skrå i brant sluttning mot S. Begränsas i S av uppbyggd terrass ca 0,5 m h av jord och stenar intill 1 m stora. Ingrävd i N som hak ca 0,5 m djupt. Ansluter i Ö till bredare del av samma färdväg (LK 2013:687 - **OBS! ska vara LK 2013:701/Vibyggerå Raä 210**) och förefaller i V vara en avtagsväg från samma färdväg (LK 2013:674/Vibyggerå 121).

Vibyggerå 222. Övrig. Grop, delundersökt, 2 m i diam och 0,1 m dj. Bottenplanet är 1 m i diam. Vall kring kanten, 1,5 m br och 0,2 m h. Vid provstick med sond framkommer stenar och ett ytligt kollager. Oklar funktion och ålder. Vid provundersökning inom ramen för arkeologisk utredning 2014 visade det sig att stenarna är skarpkantiga och eldpåverkade, att det ytliga kollagret är tydligt påverkat av någon form av aktivitet i gropen (inte enbart kol, även fet jord i övrigt i kollagret) och att provstick med sond ner till 0,4 m under stenarna tyder på att kol inte förekommer under de eldpåverkade stenarna. Brukingsväg omedelbart N om gropen förefaller inte ha tryckt ner en omgivande vall. Gropen förefaller således ha anlagts intill en befintlig brukningsväg.

Vibyggerå 225. Färdväg. Hålväg, ca 120 m l (N-S), 0,5 m br och 0,1 m dj, byggd på skrå i brant Ö-sluttning. Begränsas ställvis i V av ingrävning och i Ö av uppbyggd terrass, ställvis av upplagda vallar av jord och stenar både V och Ö om hålvägen så att ett 2-3 m br vägområde bildas. Mycket brant sträcka i nordligaste delen ner till anslutande vägbank (LK 2013:739/Vibyggerå 224). Förefaller i S vara en avtagsväg från en alternativ sträckning av samma färdväg (LK 2013:727/Vibyggerå 226).

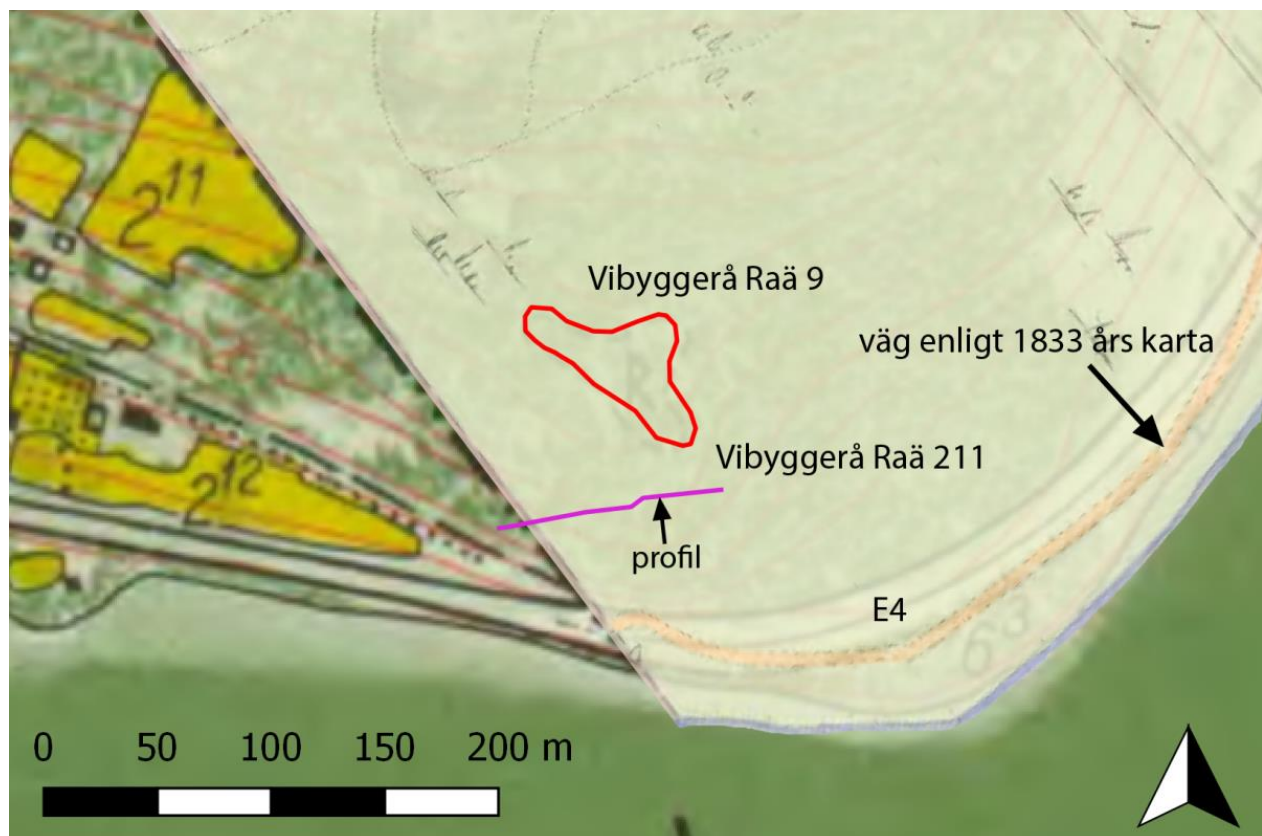
Tabell 2. Beskrivningar av samtliga berörda lokaler 2017 enligt FMIS. I beskrivningen över Vibyggerå 211 finns en felaktig hänvisning till ett intilliggande färdväg öster om denna som är LK 2013:701/Vibyggerå Raä 210 (i rött) och inte LK 2013:687 som det står i beskrivning. LK är förkortning för Lennart Klang och Landskapsarkeologernas tillfälliga numrering av nya objekt vid utredningen.

Vibyggerå 211 bruksväg/stig

Denna anläggning hittades vid utredning 2013 och uppfattades då som hålväg, ca 120 meter lång (Ö-V), 0,3-1 meter bred och 0,1-0,2 meter djup, som i öst och väst ansluter till en välbevarad vägbank som är uppmot 5 meter bred och där N sidan är ingrävd 0,2-0,7 meter ner i den branta S- sluttande moränmarken och den S sidan är uppbyggd med schaktmassor ca 0,5-1 meter i höjdd. Mellan den branta sluttningen och vägens N sida är ställvis ett dräneringsdike, 0,5-1,5 meter brett och 0,3-0,5 meter djupt (figur 2).

Ett profilschakt drogs vinkelrätt mot den nedgrävning som tidigare uppfattats som hålväg. I profilen bedömdes nedgrävningen vara ett vägdike i likhet med det vägdike som kantar den i öst anslutande bruksvägen. Intill och söder om nedgrävningen/diket syntes rester av en utrasad vägbank, i form av omrörd sandig rostjord.

Efter undersökningen anses anläggningens östra del utgöra rester efter en sentida bruksväg/vägbank ställvis kantad med dräneringsdike. Anläggningens västra del består huvudsakligen av en recent stig som ansluter till denna bruksväg/vägbank. Det finns inget historiskt kartmaterial som visar att någon äldre färdväg har funnits inom området (se figur 4 och 6 samt bilaga 1 figur 9). Undersökningsresultatet samt brist på historiskt kartmaterial indikerar att anläggningen inte är av hög ålder.

Figur 4. Laga skiftes karta från 1833 lagt ovanpå ekonomiska kartan från 1962 visar att landsvägens och europavägens utstäckning sammanfaller och motsvarar dagens dragning av E4:an. Det finns inget historiskt kartmaterial som visar att Vibyggerå 211 är en äldre färdväg. Skala 1:4 000. Underlag till kartan © Lantmäteriet diarienummer i2018/90

Vibyggerå 222 kokgrop

Denna gropanläggning hittades under utredningen 2013 och man kunde då inte avgöra dess konstruktion, funktion eller datering. Dessa frågor var skälet till provundersökning 2017, som visade att anläggningen i profil bestod av en skålformad nedgrävning med plan botten ca 1,2- 2,2 meter i diameter och ca 0,7 meter djup omgiven av en otydlig vall. Gropens fyllning bestod av skärviga till skörbrända stenar med ett kraftigt inslag av svart sotig kolbemängd rödbrun och sandig/grusig mjäla. Fyllningens beskaffenhet ger bevis på att anläggningen är en kokgrop. Kolprovet från gropens botten daterar den till förromersk järnålder; 770-420 BC kalibrerad 2 sigma (Ua 57275). C-14 analysen är gjort på gran.

Det noterades vid utredningen och slutundersökningen att urlakningsskiktet/blekjordslagret på och kring anläggningen saknades. Inledningsvis bidrog detta till inställningen att anläggningen inte kunde vara av hög ålder. Resultatet av C14-analysen på ett kolprov taget i en säker kontext visar motsatsen. Orsaken till att blekjordslagret saknas kan bero på att det översta skiktet på och kring anläggningen har skadades/bortgrävts vid anläggande av den intill liggande och uppbyggda bruksvägen (se figur 8 samt bilaga 1 figur 10 och 11).

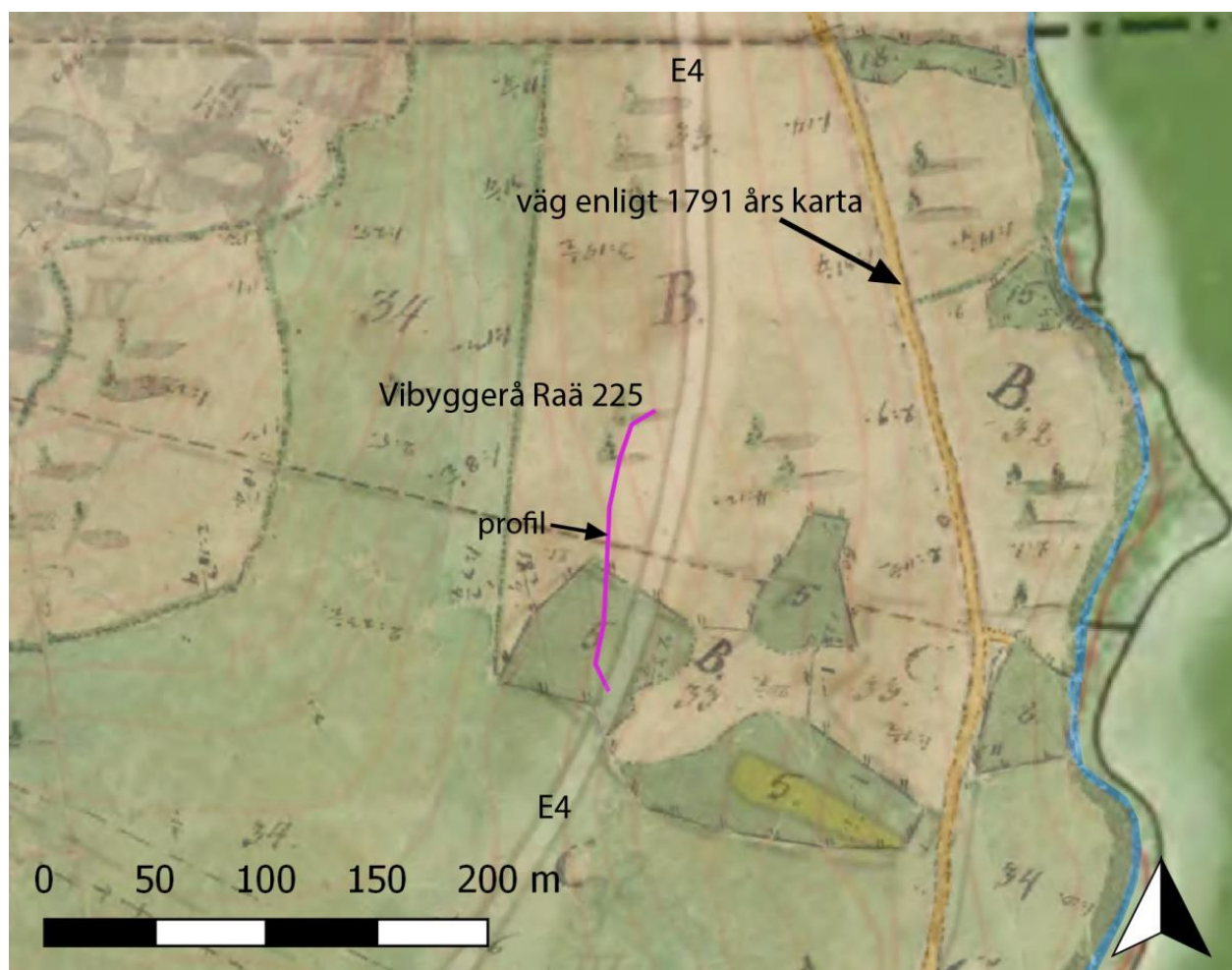
Vibyggerå 225 färdväg/stig ställvis hålvägsliknande

Denna anläggning hittades vid utredning 2013 och uppfattades då som hålväg, ca 120 meter lång (N-S), 0,5 meter bred och 0,1 meter djup.

Ett profilschakt drogs vinkelrätt genom anläggningen. I profilen syntes ett omrört jordlager som överlagrade ett opåverkat jordlager (se figur 5 och 7 samt bilaga 1 figur 12).

Undersökningen indikerar att anläggningen är en stig som ställvis är hålvägsliknande, dock inte av hög ålder. Det finns inget historiskt kartmaterial som visar att de funnits någon äldre färdväg inom området (figur 5). Däremot visar kartan från 1791 att närområdet redan då användes som betesmark. Stigen kan höra samman med detta eller tillkommit långt senare.

Undersökningsresultatet indikerar dock att stigen inte är speciellt gammal.

Figur 5. Laga skiftes karta från 1791 lagt ovanpå ekonomiska kartan från 1962 visar att den äldre länsvägen ligger uppemot 150 meter öster om dagens dragning av E4:an. Det finns inget kartmaterial som visar att Vibyggerå 225 är eller har varit en färdväg. Däremot visar kartan att närområdet använts som betesmark och möjligen kan stigen ha tillkommit i samband med detta, det kan dock inte avgöras när. Skala 1:4 000. Underlag till kartan © Lantmäteriet diarienummer i2018/90

Sammanfattning av resultaten

Vibyggerå 9. Tillsammans med Trafikverkets representant upprättades en skyddszon bestående av stakkäppar försedda med fornlämningsband kring rösegravfältet i syfte att freda det från skador vid byggnationen av gång- och cykelväg.

Vibyggerå 211 uppfattades vid utredningen 2013 vara en hålväg. Ett profilschakt togs upp genom den och jordlagren visade att den bestod av omrörda och utrasade schaktrester efter en bruksväg som längre mot öster ansluter till en välbevarad sådan. Den västra delen av anläggningen uppfattas vara en tämligen recent stig som går från bygden i väst till bruksvägen i öst.

Vibyggerå 222 uppfattades 2013 vara en gropanläggning av okänd art. Undersökningen visade att anläggningen var en kokgrop från förromersk järnålder, 770-420 f.Kr. kalibrerad 2 sigma.

Vibyggerå 255 uppfattades vid utredningen 2013 vara en hålväg. Det historiska kartmaterialet visar att området använts som betesmark redan på 1700-talet och stigen kan ha tillkommit i samband med detta. Dock motsägs detta av jordlagren i det profilschakt som togs upp genom stigen, det indikerar istället att den inte är ålderdomlig.

Figur 6. Profilschakt dras vinkelrätt genom Vibyggerå 211 bruksväg/stig. Resterande delar av den mot söder (vänster) utrasade vägbanken syns tydligt. Strax bakom enbärsriset övergår vägbanken till att vara en stig.

Referenser

Publikationer och rapporter

Berg Nilsson, Lena; Klang, Lennart & Nilsson Ola. 2014. *Ullånger – Docksta. Arkeologisk utredning inför byggnation av GC-väg, Ullångers och Vibyggerå socknar, Kramfors kommun, Västernorrlands län*. Landskaps Arkeologerna, Kulturmiljövetare och kunskapsföremedlare i rikstäckande samverkan. Rapport 2014:21

Olsson, Eskil. 1908. Ångermanland. Förteckningar på fornlämningar. Opublicerat manuskript förvarade i Antikvariskt-topografiska arkivet, Vitterhetsakademien, Stockholm.

Olsson, Eskil. 1914-1915. Översikt av de fasta fornlämningarna i Ångermanland. Fornvännen 1914. Meddelanden från Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. Stockholm. s. 49-80.

Olsson, Anna-Lena (red.). 2008a. *Handledning för inventering och dokumentation av forn- och kulturlämningar för FMIS. Version 1.0*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Olsson, Anna-Lena (red.). 2008b. *Handledning för inventering och dokumentation av forn- och kulturlämningar för FMIS. Exempelsamling. Version 1.0*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Sidenblad, Karl. 1865-1867. Ångermanland. Förteckningar på fornlämningar 1865-1867. Opublicerat manuskript förvarade i Antikvariskt-topografiska arkivet, Vitterhetsakademien, Stockholm.

Sidenblad, Karl. 1869. Fornlemningar i Norrland. Del 1. Öfversigt af Ångermanlands fasta fornlemningar. Antikvarisk tidskrift för Sverige 1869, Andra Delen. Stockholm: Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. s. 192-214.

Historiskt kartmaterial

Generalstabskartan nr. 69 Örnsköldsvik SV från 1910 och reviderad 1944. Skala 1:100 000. Rikets allmänna kartverk.

Generalstabskartan nr. 69 Örnsköldsvik SÖ från 1910 och reviderad 1944. Skala 1:100 000. Rikets allmänna kartverk.

Ekonomiska kartan 18I 8f Skoved från 1962. Skala 1:10 000. Rikets allmänna kartverk.

Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt 22-vib-71, Västernorrlands län, Kramfors kommun, Skoved, Laga Skifte från år 1791.

Lantmäteristyrelsens arkiv, akt X69-28:4, Västernorrlands län, Vibyggerå socken, Sjöland 1-7. Laga Skifte från 1833.

Internet

FMIS Riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem. www.fmis.raa.se/fmis.

LIBRIS Kungliga Bibliotekets nationella bibliotekssystem. <http://libris.kb.se>.

LMV Lantmäteriets historiska karttjänst. www.lantmateriet.se.

RIKMV Riksintresseområden för kulturmiljövården. www.gis.lst.se.

SHM Statens historiska museums fynddatabas. www.historiska.se.

VITALIS Vitterhetsakademiens biblioteks huvudkatalog. <http://vitalis.raa.se>.

Figur 7. Vibygerå 225 är en ställvis hålvägslikande stig.

Tekniska och administrativa uppgifter

Murberget Länsmuseum Västernorrlands dnr: 2017/20

Länsstyreslen i Västernorrlands län dnr: 431-8033-16

Län: Västernorrland

Landskap: Ångermanland

Kommun: Kramfors

Socken: Vibyggerå

RAÄ nr: Vibyggerå Raä 9 gravfält
 Vibyggerå Raä 222 kokgrop
 Vibyggerå Raä 211 färdväg
 Vibyggerå Raä 225 färdväg

Ekonomiska 18I 8f Skoved
kartblad:

Koordinatsystem: Sweref 99TM, RH00

Höjd över havet: Vibyggerå Raä 9 gravfält 35-40 m.ö.h.
 Vibyggerå Raä 222 kokgrop 35 m.ö.h.
 Vibyggerå Raä 211 färdväg 15-35 m.ö.h.
 Vibyggerå Raä 225 färdväg 40-50 m.ö.h.

Uppdragsgivare: Trafikverket

Fältarbetstid: 18-19 och 22-23 maj 2017

Fältpersonal: Maria Lindeberg och David Loeffler

Rapportsammanställning: Maria Lindeberg och David Loeffler

Kartering: programvara Quantum GIS, www.qgis.org

Dokumentationsmaterialet förvaras på Murberget Länsmuseum Västernorrland.

Figur 8. Ovan: gropen Vibyggerå 222 var svår att hitta då den delvis låg gömd under en rotvälta.

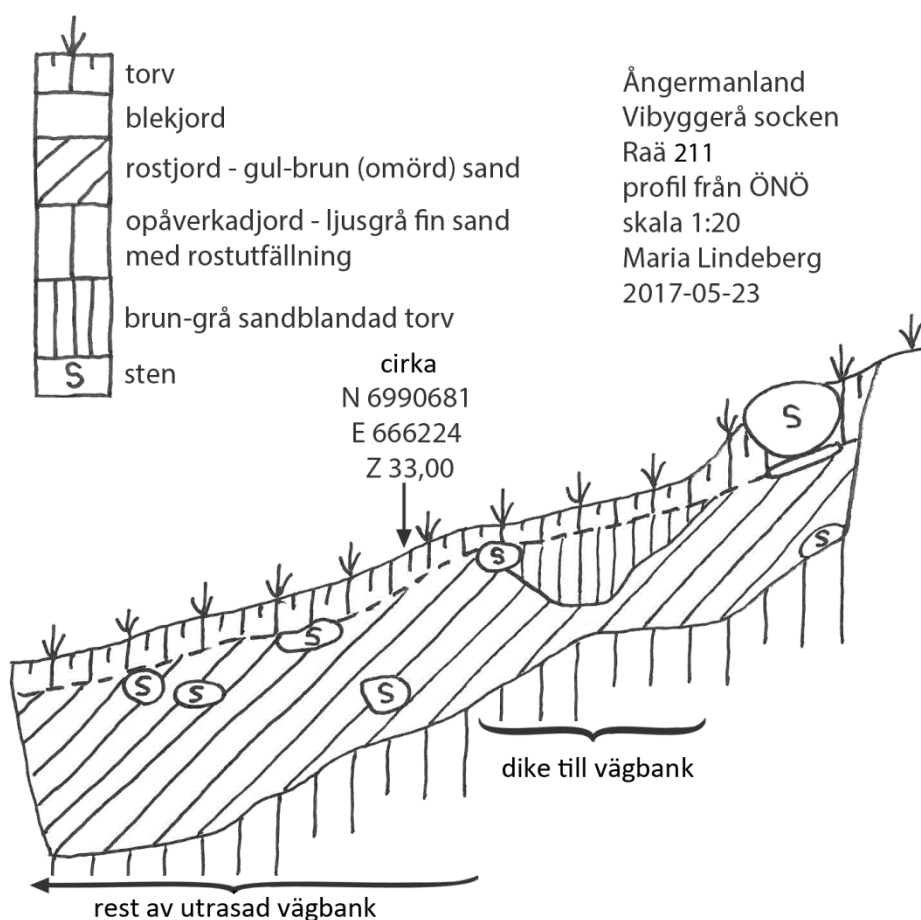
Figur 9. Kokgropen under framrensning framträder tydligt som en mindre svacka med en fyllning bestående av skärvsten, rödbränd jord, sot och kol.

Bilagor

Bilaga 1. Beskrivningar samt plan och profilritningar

Vibyggerå 211 bruksväg och stig

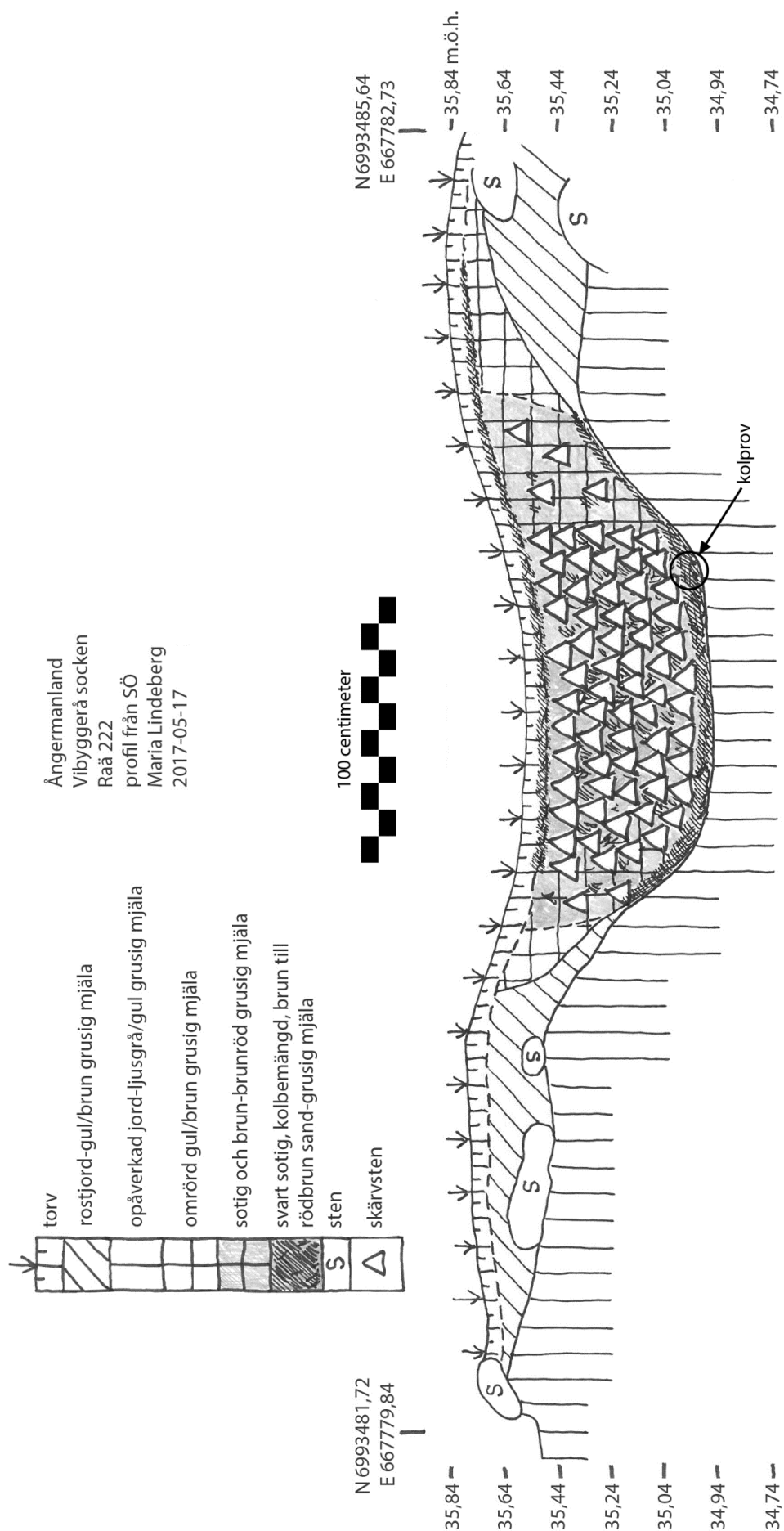
En profilschakt 2,4 meter lång (NNV-SSÖ), 0,5 m bred och 0,7 meter djup, togs upp genom anläggningen. I södra (SSÖ:a) delen av profilen syntes ett jordlager bestående av omrörd sandig rostjord som utgör rester efter en uppbyggd vägbank. I norra (NNV:a) delen av profilen syntes en nedgrävning 0,6 meter bred och 0,2 meter djup som utgör ett dräneringsdike till vägbanken. I sin helhet är denna del av den utrasade vägbanken ca 0,5-5 meter bred och det ställvis intill liggande dike ca 0,4-0,8 m bred och 0,05-0,2 meter djup. Den anslutar i Ö till en välbevarade och sentida bruksväg med tillhörande dike och i väst till en stig som uppfattas tillkommit under historisk tid.

Figur 9. Vibyggerå 211, profil genom dräneringsdike och resterande delar av vägbanken från ÖNÖ sett mot VSV. Jordlagren i profilen indikerar att stigen/bruksvägen inte är ålderdomlig. Plats för profilen bestämd med GPS vilket innebär att positionen är behäftad med en viss felmarginal. Skala 1:20.

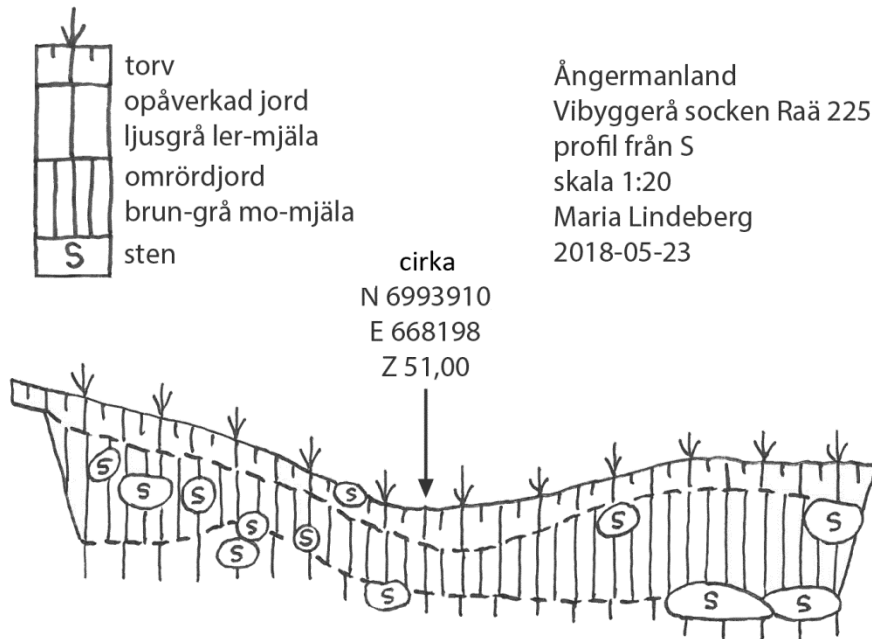
Vibyggerå 222 kokgrop. Innan undersökningen syntes den som en närmast oval formad anläggning, totalt ca 4,2 x 3,7 meter stor (NÖ-SV). I mitten var en försänkning, rund, ca 1,7 -1,8 meter i diameter och ca 0,1-0,25 meter djup i förhållande till den omgivande vallen som var ca 0,9-1,4 meter bred och ca 0,05-0,15 meter hög i förhållande till markytan. Vallens N sidan var till hälften övertäckt av en recent bruksväg (VNV-ÖSÖ) ca 2,5 meter bred och 0,1-0,3 meter hög. Vallens SÖ del var skadad av en rotvälta som efterlämnade en grop, oval, ca 1,6x0,8 meter stor (NÖ-SV) och ca 0,05 meter djup i förhållande till markytan samt ca 0,3-0,35 meter djup i förhållande till vallen. Vallen är belamrad runt om, dock mest på NV halvan, med ett 20-tal kantiga stenar, ca 0,1-0,7 meter stora. På vallens NV sida intill två 0,7 meter stora stenar och inom en yta av ca 0,4x0,2 meter (NV-SÖ) låg rester efter en sönderslagen blomkruka och ett porslins fat. Ett profilschakt togs upp genom anläggningens mitt ca 5 meter lång (NÖ-SV), ca 0,5-0,55 meter brett och ca 0,3-0,85 meter djupt. Överst i profilen syntes ett ca 0,1 meter tjockt lager torv och därunder ett ställvis sotigt kollager ca 1-5 cm tjock. Därefter bör det ha funnits en blekjords/urlakringsskikt, men istället framkom en ca 0,1-0,5 meter tjock rostjords-/anrikningsslag i vallen och i anläggningens mitt en skålformad nedgrävning med plan botten ca 1,2-2,2 meter bred och ca 0,7 meter djup, med en fyllning av skärviga till skörbrända stenar, ca 5-15 cm stora, samt med kraftigt inslag av svart sotigt kolbemängd rödbrun sandig/grusig mjäla. Under stenpackningen i gropens botten fanns ett kraftigt ca 2-10 cm tjockt lager sot och kol. Ett kolprov från gropens botten daterades till förromersk järnålder 770-420 BC kalibrerad 2 sigma (Ua 57275).

Figur 11 nästa sida. Vi byggerå 222, profil från SÖ sett mot NV. Anläggningen syntes som en tydlig nedgrävning med en fyllning bestående av rödbränd jord, skärvsten, sot och kol.

Vibyggerå 225 stig, ställvis hålvägslikande

En profilschakt 2,2 meter långt (Ö-V), 0,5 m brett och 0,45 meter djupt, togs upp genom anläggningen. I profil syntes ett 0,1-0,3 meter tjockt jordlager bestående av omrörd brun-grå mo-mjäla ovanpå ett lager opåverkad jord, ett förhållande som indikerar att stigen inte är ålderdomlig.

Figur 12. Vibyggerå 225 med profil från S, sett mot N. Jordlager under och kring diket består av omrörd brun-grå mo-mjäla ovanpå ett opåverkat jordlager. Jordlagren indikerar att stigen inte är ålderdomlig. Plats för profilen bestämd med GPS, vilket innebär att positionen är behäftad med en viss felmarginal. Skala 1:20.

Bilaga 2. C14 analys

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

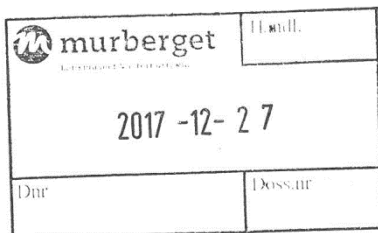
Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 - 471 30 59

Telefax:
018 - 55 57 36

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@physics.uu.se

Uppsala 2017-12-19

Maria Lindeberg
Murberget Länsmuseum Västernorrland
Box 34
871 21 HÄRNÖSAND

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Vibyggerå, Kramfors kommun, Ångermanland ~~och makrofossil från Njurunda, Bölesjön, Sundsvalls kommun, Medelpad. (p 1356)~~

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0,5 % NaOH tillsätts (1 timme, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

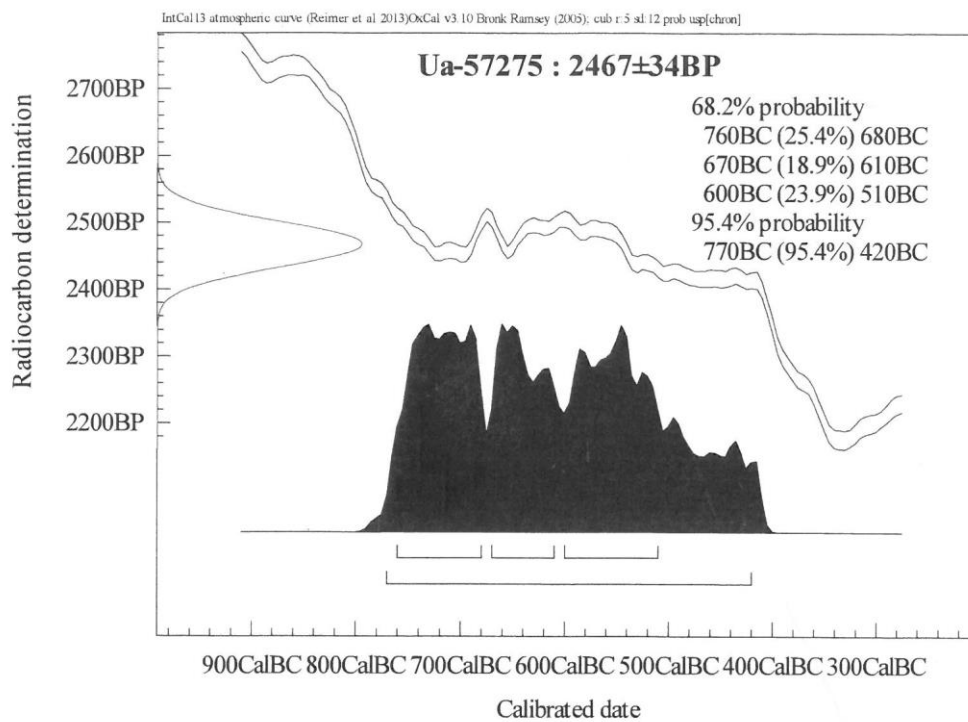
Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ V-PDB}$	^{14}C age BP
Ua-57275	Vibyggerå Raä 222	-24,7	2 467 ± 34
Ua-57276	Njurunda Bölesjön Anl.nr 3	-25,0	109 ± 30

Med vänlig hälsning

Göran Possnert / Lars Beckel

Bilaga 2. Fotoförteckning

bild nr	motiv	riktning mot	fotograf	datum
001	Vibyggerå 9. David Loeffler står i mitten av en övertorvade stensättningen.	---	Maria Lindeberg	2017-05-22
002	Vibyggerå 9. David Loeffler i NV delen av rösegravfältet	NV	Maria Lindeberg	2017-05-22
003	Vibyggerå 9. Två rösen i SÖ delen av rösegravfältet	SÖ	Maria Lindeberg	2017-05-22
004	Vibyggerå 9. Gravröse.	---	Maria Lindeberg	2017-05-22
005	Vibyggerå 9. Röse i SÖ delen av rösegravfältet.	SÖ	Maria Lindeberg	2017-05-22
006	Vibyggerå 9. Översikt taget nedanför rösegravfältet och tittar upp mot röset i fältets SÖ del.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-22
007	Vibyggerå 9. Skyddszon kring rösegravfältet bestående av stakkäppar försedd med fornlämningsband.	---	Maria Lindeberg	2017-05-22
008	Vibyggerå 9. Skyddszon markerad med stakkäppar försedd med fornlämningsband längst SÖ sidan av rösegravfältet.	NÖ	Maria Lindeberg	2017-05-22
009	Vibyggerå 9. Skyddszon markerad med stakkäppar försedd med fornlämningsband längst SV sidan av rösegravfältet.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-22
010	Vibyggerå 9. Skyddszon markerad med stakkäppar försedd med fornlämningsband längst SV sidan av rösegravfältet.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-22
011	Vibyggerå 9. Skyddszon markerad med stakkäppar försedd med fornlämningsband längst SÖ sidan av rösegravfältet.	N	Maria Lindeberg	2017-05-22
012	Vibyggerå 201. En tvärmejsel, en nordbottnisk redskap och ett nätsänke med borrarad hål. Privatsamling.	---	Maria Lindeberg	2017-05-22
013	Vibyggerå 201. En tvärmejsel, en nordbottnisk redskap och ett nätsänke med borrarad hål. Privatsamling.	---	Maria Lindeberg	2017-05-22
014	Vibyggerå 201. En tvärmejsel, en nordbottnisk redskap och ett nätsänke med borrarad hål. Privatsamling.	---	Maria Lindeberg	2017-05-22
015	Vibyggerå 202. Slagg och flinta från Vibyggerå 202. Privatsamling.	---	Maria Lindeberg	2017-05-22
016	Vibyggerå 202. Slagg och flinta från Vibyggerå 202. Privatsamling.	---	Maria Lindeberg	2017-05-22
017	Vibyggerå 211. Bruksväg.	VNV	Maria Lindeberg	2017-05-22
018	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-22
019	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg. E4 i bakgrunden.	SSÖ	Maria Lindeberg	2017-05-22
020	Vibyggerå 211. Bruksväg med dräneringsdike till väster.	VNV	Maria Lindeberg	2017-05-22
021	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg. I förgrunden syns dräneringsdike.	S	Maria Lindeberg	2017-05-22
022	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg. Profilen togs upp strax framför enbuskarna.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-22
023	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg som förvandlats till stig.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-22
024	Vibyggerå 211. Profil tas upp över resterande del av utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23

bild nr	motiv	riktning mot	fotograf	datum
025	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg som förvandlats till stig.	ÖNÖ	Maria Lindeberg	2017-05-23
026	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg.	---	Maria Lindeberg	2017-05-23
027	Vibyggerå 211. Bruksväg.	VNV	Maria Lindeberg	2017-05-23
028	Vibyggerå 211. Bruksväg med dräneringsdike till höger.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
029	Vibyggerå 211. Bruksväg.	ÖSÖ	Maria Lindeberg	2017-05-23
030	Vibyggerå 211. Rest av utrasade bruksväg med dräneringsdike till höger.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
031	Vibyggerå 211. Profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
032	Vibyggerå 211. Profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
033	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
034	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
035	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
036	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
037	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
038	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
039	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
040	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
041	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	ÖNÖ	Maria Lindeberg	2017-05-23
042	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	ÖNÖ	Maria Lindeberg	2017-05-23
043	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
044	Vibyggerå 211. Del av profil genom den nästan helt utrasade bruksväg.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
045	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg som förvandlats till stig.	VSV	Maria Lindeberg	2017-05-23
046	Vibyggerå 211. Rest av bruksväg som förvandlats till stig.	ÖNÖ	Maria Lindeberg	2017-05-23
047	Vibyggerå 222. Anläggningen ligger under/täkt av rotvältan.	SV	Maria Lindeberg	2017-05-18
048	Vibyggerå 222. Bruksväg i mitten av bilden, anläggningen till väster under rotvältan.	V	Maria Lindeberg	2017-05-18
049	Vibyggerå 222. Anläggningen ligger under/täkt av rotvältan till höger i bilden.	S	Maria Lindeberg	2017-05-18
050	Vibyggerå 222. Anläggningen ligger under/täkt av rotvältan till höger i bilden.	SV	Maria Lindeberg	2017-05-18

bild nr	motiv	riktning mot	fotograf	datum
051	Vibyggerå 222. Bruksväg i mitten av bilden, anläggningen till höger bakom David Loeffler och under rotvältan.	Ö	Maria Lindeberg	2017-05-18
052	Vibyggerå 222. Bruksväg i mitten av bilden, anläggningen till höger bakom David Loeffler och under rotvältan.	Ö	Maria Lindeberg	2017-05-18
053	Vibyggerå 222. Anläggningen framrensad samt profilschakt påbörjat.	SV	Maria Lindeberg	2017-05-18
054	Vibyggerå 222. Anläggningen framrensad samt profilschakt påbörjat.	SÖ	Maria Lindeberg	2017-05-18
055	Vibyggerå 222. Anläggningen framrensad samt profilschakt påbörjat.	SÖ	Maria Lindeberg	2017-05-18
056	Vibyggerå 222. Anläggningen framrensad samt profilschakt påbörjat.	Ö	Maria Lindeberg	2017-05-18
057	Vibyggerå 222. Anläggningen framrensad samt profilschakt påbörjat.	NÖ	Maria Lindeberg	2017-05-18
058	Vibyggerå 222. Anläggningen framrensad samt profilschakt påbörjat.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-18
059	Vibyggerå 222. Anläggningen framrensad samt profilschakt påbörjat.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-18
060	Vibyggerå 222. Anläggningen framrensad samt profilschakt påbörjat.	V	Maria Lindeberg	2017-05-18
061	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	SV	Maria Lindeberg	2017-05-18
062	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	NÖ	Maria Lindeberg	2017-05-18
063	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	SÖ	Maria Lindeberg	2017-05-18
064	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	SÖ	Maria Lindeberg	2017-05-18
065	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-18
066	Vibyggerå 222. På anläggningens NV vall intill två 0,7 meter stora stenar framkom sönderslagna blomkrukor och porslinsfat.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-18
067	Vibyggerå 222. Anläggning under profilgrävning.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-18
068	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	SV	Maria Lindeberg	2017-05-19
069	Vibyggerå 222. Närbild NV vägg i profilschaktet.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-19
070	Vibyggerå 222. Närbild NV vägg i profilschaktet.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-19
071	Vibyggerå 222. Arbetsbild. David Loeffler.	SV	Maria Lindeberg	2017-05-19

bild nr	motiv	riktning mot	fotograf	datum
072	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	SV	Maria Lindeberg	2017-05-19
073	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-19
074	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning.	SV	Maria Lindeberg	2017-05-19
075	Vibyggerå 222. Detalj av profilschakt under upptagning. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	SÖ	Maria Lindeberg	2017-05-19
076	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning, nu i botten på kokgropen. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	N	Maria Lindeberg	2017-05-19
077	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning, nu i botten på kokgropen. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-19
078	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning, nu i botten på kokgropen. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-19
079	Vibyggerå 222. Profilschakt under upptagning, nu i botten på kokgropen. Kokgropens fyllning bestående av skärvsten, sot och kol framträder tydligt.	NNÖ	Maria Lindeberg	2017-05-19
080	Vibyggerå 222. Kokgropen efter återställning. Torven räckte inte till för att täcka hela den undersöka ytan.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-19
081	Vibyggerå 222. Kokgropen efter återställning. Torven räckte inte till för att täcka hela den undersöka ytan.	NV	Maria Lindeberg	2017-05-19
082	Vibyggerå 222. Kokgropen efter återställning. Torven räckte inte till för att täcka hela den undersöka ytan.	S	Maria Lindeberg	2017-05-19
083	Vibyggerå 222. Kokgropen efter återställning. Torven räckte inte till för att täcka hela den undersöka ytan.	V	Maria Lindeberg	2017-05-22
084	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-22
085	Vibyggerå 225.	N	Maria Lindeberg	2017-05-22
086	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-22
087	Vibyggerå 225.	N	Maria Lindeberg	2017-05-23
088	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
089	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
090	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
091	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
092	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
093	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
094	Vibyggerå 225.	NÖ	Maria Lindeberg	2017-05-23
095	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
096	Vibyggerå 225.	N	Maria Lindeberg	2017-05-23
097	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
098	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
099	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23

bild nr	motiv	riktning mot	fotograf	datum
100	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
101	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
102	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
103	Vibyggerå 225.	S	Maria Lindeberg	2017-05-23
104	Vibyggerå 225. Del av profil.	N	Maria Lindeberg	2017-05-23
105	Vibyggerå 225. Del av profil.	N	Maria Lindeberg	2017-05-23
106	Vibyggerå 225. Del av profil.	N	Maria Lindeberg	2017-05-23
107	Vibyggerå 225. Del av profil.	N	Maria Lindeberg	2017-05-23
108	Vibyggerå 225. Del av profil.	N	Maria Lindeberg	2017-05-23
109	Vibyggerå 222. Delar av blomkruka och porslinsfat som låg på vallens V sida.	---	David Loeffler	2018-03-27

Bilaga 4. Fotografier

Bild 001

Bild 002

Bild 003

Bild 004

Bild 005

Bild 006

Bild 007

Bild 008

Bild 009

Bild 010

Bild 011

Bild 012

Bild 013

Bild 014

Bild 015

Bild 016

Bild 017

Bild 018

Bild 019

Bild 020

Bild 021

Bild 022

Bild 023

Bild 024

Bild 025

Bild 026

Bild 027

Bild 028

Bild 029

Bild 030

Bild 031

Bild 032

Bild 033

Bild 034

Bild 035

Bild 036

Bild 037

Bild 038

Bild 039

Bild 040

Bild 041

Bild 042

Bild 043

Bild 044

Bild 045

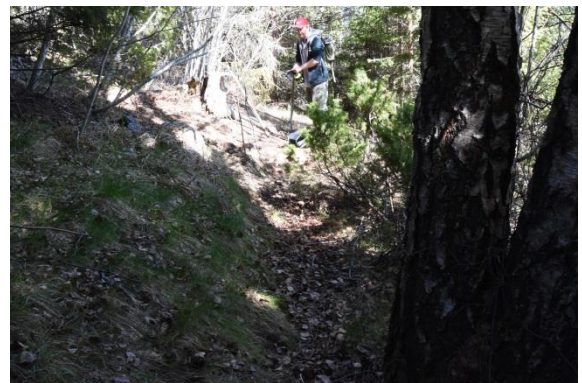

Bild 046

Bild 047

Bild 048

Bild 049

Bild 050

Bild 051

Bild 052

Bild 053

Bild 054

Bild 055

Bild 056

Bild 057

Bild 058

Bild 059

Bild 060

Bild 061

Bild 062

Bild 063

Bild 064

Bild 065

Bild 066

Bild 067

Bild 068

Bild 069

Bild 070

Bild 071

Bild 072

Bild 073

Bild 074

Bild 075

Bild 076

Bild 077

Bild 078

Bild 079

Bild 080

Bild 081

Bild 082

Bild 083

Bild 084

Bild 085

Bild 086

Bild 087

Bild 088

Bild 089

Bild 090

Bild 091

Bild 092

Bild 093

Bild 094

Bild 095

Bild 096

Bild 097

Bild 098

Bild 099

Bild 100

Bild 101

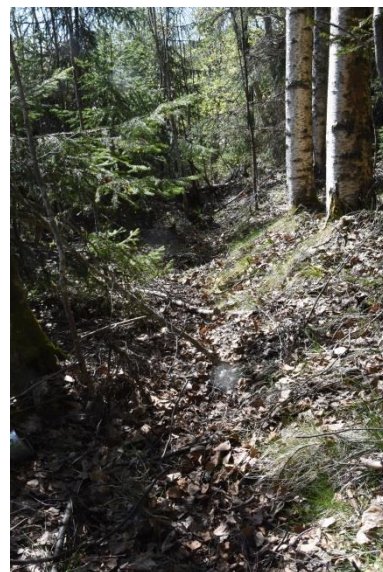

Bild 102

Bild 103

Bild 104

Bild 105

Bild 106

Bild 107

Bild 108

Bild 109

Länsmuseet Västernorrland
www.murberget.se

Rapport 2018:5
ISSN 2000-0111